

Dr. sc. Viktor Palić
viktor.palic@yahoo.com
Trgovački sud u Osijeku
Zagrebačka 2, 31000 Osijek
mob.: +38531207600

Mr. sc. Nada Petričević
nada.petricevic@efos.hr
Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Gajev trg 7, 31000 Osijek
tel.: + 38531224400

UDK 347.736
Pregledni članak

Dr. sc. Miljenko Brekalo,
viši znanstveni suradnik
miljenko.brekalo@pilar.hr
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Područni centar Osijek
Šamačka 9/II, 31000 Osijek
mob.: +38531207294

TRAŽBINE VJEROVNICA U STEČAJNOMU POSTUPKU - OTVORENA PITANJA I DVOJBE

SAŽETAK

U stečajnomu pravu, općeprihvaćeno je pravilo da stečajni vjerovnik svoje tražbine prema stečajnomu dužniku, može ostvarivati samo u stečajnomu postupku.

Istaknuto pravilo ima i zakonsku snagu. Ukoliko njegova tražbina u stečajnomu postupku nije osporena, stečajni vjerovnik nije u mogućnost pokretati parnične i ovršne postupke. Neprijeporno je da to vrijedi ako se radi o novčanoj tražbini.

Međutim, upitno je može li se takva situacija primijeniti ukoliko se ne radi o takvoj vrsti tražbine, već o zahtjevu za utvrđenje ništavosti ugovora. Posebice je intrigantno može li se takav zahtjev ostvarivati protužbom protiv stečajnoga dužnika u redovnomu sudskom postupku ili jedino u stečajnomu postupku. Analizirajući konkretan primjer, autori teksta smatraju da je zahtjev stečajnoga vjerovnika za utvrđenje ništavosti ugovora moguće ostvarivati protužbom u parničnomu postupku.

Ključne riječi: stečajni vjerovnik, stečajni dužnik, tražbina, zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora, protužba, stečajni postupak, parnični postupak.

1. Uvodne napomene

U stečajnomu pravu općeprihvaćeno je pravilo da stečajni vjerovnik svoje tražbine prema stečajnomu dužniku, može ostvarivati samo u stečajnomu postupku.

Istaknuto pravilo ima i zakonsku snagu. Ukoliko njegova tražbina u stečajnom postupku nije osporena, stečajni vjerovnik nije u mogućnost pokretati parnične i ovršne postupke. Neprijeporno je da to vrijedi ako se radi o novčanoj tražbini. Međutim, upitno je može li se takva situacija primijeniti, ukoliko se ne radi o takvoj vrsti tražbine, već o zahtjevu za utvrđenje ništavosti ugovora. Posebice je intrigantno može li se takav zahtjev ostvarivati protutužbom protiv stečajnoga dužnika u redovnomu sudskome postupku ili jedino u stečajnomu postupku. Analizirajući konkretan primjer, autori teksta smatraju da je zahtjev stečajnoga vjerovnika za utvrđenje ništavosti ugovora moguće ostvarivati protutužbom u parničnomu postupku.

2. O tražbinama vjerovnika u stečajnom postupku

Kad je stečajni postupak otvoren nad dužnikom, stečajni vjerovnici ¹prijavu svojih tražbina podnose stečajnomu upravitelju. To čine njezinom dostavom u dva istovjetna primjerka, a uz to moraju priložiti isprave iz kojih proizlazi tražbina, odnosno kojima se ona dokazuje. Stoga se u prijavi navode: tvrtka i sjedište, odnosno ime i adresa vjerovnika, pravna osnova tražbine, iznos tražbine u kunama te broj računa vjerovnika.²

Danom podnošenja prijave tražbine stečajnomu upravitelju, stečajni vjerovnik stječe svojstvo stranke u stečajnomu postupku i legitimitet namirenja svoje tražbine u okviru stečajnoga postupka pred mjesno nadležnim Trgovačkim sudom u Republici Hrvatskoj.

Vjerovnici čije tražbine nisu osporene, razvrstavaju se u isplatne redove. To mogu biti tražbine viših isplatnih redova, kao što su one prvoga višeg isplatnoga reda: tražbine radnika i prijašnjih radnika stečajnoga dužnika nastale do dana otvaranja stečajnoga postupka iz radnoga odnosa u bruto iznosu, otpremnine do iznosa propisanoga zakonom od-

nosno kolektivnim ugovorom i tražbine po osnovi naknade štete pretrpljene zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, drugoga višega isplatnoga reda, sve ostale tražbine prema dužniku, osim onih koje su razvrstane u niže isplatne redove.³

Poslije tražbina viših isplatnih redova, namiruju se tražbine nižih isplatnih redova, u koje ulaze: kamate na tražbine stečajnih vjerovnika od otvaranja stečajnoga postupka, troškovi koji za pojedine vjerovnike nastanu njihovim sudjelovanjem u postupku, novčane kazne za kazneno ili prekršajno djelo, kao i takve sporedne posljedice kaznenoga ili prekršajnoga djela kojima se nameće obveza plaćanja novca, tražbine za besplatnu činidbu dužnika, tražbine za povrat zajma kojim se nadomješta kapital nekoga člana društva ili odgovarajuće tražbine.

S njima se izravnavaju i tražbine za koje je između vjerovnika i dužnika ugovoreno da će u stečajnomu postupku biti nižega isplatnoga reda. Ako u svezi istoga postoji dvojba, namiruju se nakon pobrojanih tražbina iz stavka 1. Istog su reda i tražbine vjerovnika glede kamata na tražbine stečajnih vjerovnika nižih isplatnih redova, kao i troškovi koji za te vjerovnike nastanu njihovim sudjelovanjem u postupku.⁴

Prijava tražbine vjerovnika treba sadržavati osnovu i iznos tražbine.⁵ Da bi se po prijavi moglo postupiti, vjerovnikove tražbine moraju sadržavati gore navedene podatke. U protivnome, stečajni upravitelj ne bi mogao izjasniti priznaje li ili osporava prijavljenu tražbinu. Time bi, nadalje, vjerovnik ostao bez pravne zaštite jer bi mu tužba bila odbačena.

Jednako tako vjerovnik prijavljuje i tražbinu u svezi koje se vodi parnica.⁶ U tome smislu navodi se sud pred kojim se vodi postupak i broj sudskoga spisa.⁷ Međutim, kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka, parnični postupak se prekida.⁸ Ukoliko je: „U vrijeme otvaranja stečajnoga postupka tekla parnica o tražbini, postupak radi utvrđivanja nastaviti će se preuzimanjem te parnice. Prijedlog za nastavak parnice može staviti vjerovnik čija je tražbina osporena ili osporavatelj“.⁹

Parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu, koje su u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka bile u tijeku, preuzet će u ime i za račun dužnika stečajni upravitelj.¹⁰

Nakon otvaranja stečajnoga postupka, stečajni vjerovnici ne mogu protiv dužnika tražiti osiguranje ili ovrhu na dijelovima imovine koja ulazi u stečajnu

masu niti na drugoj imovini dužnika.¹¹

Postupci ovrhe i osiguranje koji su u tijeku u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka prekidaju se, a nakon što budu nastavljeni, ovršni sud će ih obustaviti.¹² Ako vjerovnik ima nenovčanu tražbinu prema stečajnomu dužniku, mora je procijeniti i označiti u prijavi vrijednost iste u kunama koju je imala u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka. Ovdje valja istaknuti da se tražbine vjerovnika nižih isplatnih redova prijavljuju samo ako stečajni sudac posebno pozove i te vjerovnike da prijave svoje tražbine.

U prijavi takvih tražbina treba označiti da se radi o tražbini nižega isplatnoga reda, kao i redno mjesto na koje vjerovnik ima pravo.¹³ Praksa sudova svjedoči o brojnim prigovorima vjerovnika da su neravnopravni u redosljedu namirenja jer se najčešće namiruju vjerovnici prvoga višega isplatnoga reda, a da drugi ne dosežu do ovih stavki. Stoga nije bez osnove prijedlog za eliminaciju podjele vjerovnika na isplatne redove.¹⁴

3. Parnice o imovini stečajnoga dužnika

Otvaranje stečajnoga postupka utječe i na parnice u sudskom postupku. Po sili zakona, prekidaju se sve parnice u kojima se dužnik pojavljuje u svojstvu stranke.¹⁵

Parnični postupak se može nastaviti na dva načina: kad stečajni upravitelj preuzme postupak i kad ga na prijedlog protivne stranke sud pozove da to učini.¹⁶

Stečajni upravitelj će parnice o imovini koja ulazi u stečajnu masu (što uključuje i arbitražne postupke) koje su bile u tijeku u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka) preuzeti u ime i za račun stečajnoga dužnika.¹⁷

On će to učiniti samo, ako se iste odnose na izlučenje nekoga predmeta iz stečajne mase, odvojeno namirenje, obveze stečajne mase.¹⁸

Ako je protivna strana uspjela u nastavljenoj parnici, uz priznanje tužbenoga zahtjeva po stečajnomu upravitelju ili odreknuće od tužbenoga zahtjeva, troškove parničnoga postupka može ostvarivati samo kao stečajni vjerovnik.¹⁹ Prema dužniku, stečajni vjerovnici svoje tražbine mogu ostvarivati samo u stečajnomu postupku.²⁰ Za nastavak parnica, vjerovnici su zainteresirani samo ako se one osporavaju u stečajnome postupku.

Tražbine vjerovnika moraju se pretvoriti u dospjele jednokratne novčane tražbine jer se samo tako mogu namiriti iz unovčene stečajne mase. Nedospjele tražbine dospijevaju otvaranjem stečajnoga postupka.²¹ Ako se na takve tražbine nije plaćala kamata, smatrat će se kao da se na njih plaćala zakonska kamata i tražbine će se smanjiti za iznos koji bi, po uračunavanju zakonskih kamata za vrijeme od otvaranja stečajnoga postupka do dospijeca, odgovarao punom iznosu tražbine.²²

Tražbine vezane uz raskidni uvjet koji nastupi nakon otvaranja stečajnoga postupka se, sve dok uvjet ne nastupi, uzimaju u obzir kao bezuvjetne tražbine.²³

Nenovčane tražbine ili one čiji je novčani iznos neodređen, ističu se u novčanoj vrijednosti na koju se mogu procijeniti u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka. Tražbine izražene u stranoj valuti ili u obračunskoj jedinici obračunavaju se u valuti Republike Hrvatske po tečaju mjerodavnom za mjesto plaćanja u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka.²⁴

4. Prijebaj tražbina nakon pokretanja stečajnog postupka

Stečajni vjerovnik ima pravo izvršiti prijebaj²⁵ svoje tražbine nastale prije otvaranja stečajnoga postupka s protutužbom stečajnoga dužnika nastale prije toga u skladu s općim pravilima obveznoga prava²⁶, no to njegovo pravo je bez utjecaja na otvaranje stečajnoga postupka. U tome smislu, prijebaj ne nastaje čim se steknu uvjeti za prijebaj, već je potrebno da jedna strana izjavi drugoj strani da vrši prijebaj pa se smatra da je prijebaj nastao onoga trenutka kad su se stekli uvjeti za prijebaj (retroaktivni učinak). Zakonom nije predviđen poseban oblik izjave o prijebaju, niti vrijeme kada vjerovnik treba dati izjavu o prijebaju. Zbog toga se smatra da je građanskopravni prijebaj dopušten, neovisno o činjenici što se nad jednom od stranaka u međuvremenu otvorio stečajni postupak.²⁷

Suprotno tome, stečajni vjerovnik nema pravo ostvarivati svoju tražbinu izvan stečajnoga postupka isticanjem prigovora radi prebijanja ili isticanjem (kompenzabilnoga) protutužbenoga zahtjeva u parnici koju je pokrenuo stečajni dužnik, ukoliko svoju tražbinu nije pravovremeno prijavio u stečajnomu postupku. Drugačije postupanje bilo bi protivno

odredbi čl. 96. Stečajnoga zakona prema kojoj stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine ostvarivati samo u stečajnomu postupku.

Isticanjem prigovora radi prijeboja, tuženik time na osobit način ostvaruje ona ista ovlaštenja koja ostvaruje isticanjem tužbenoga zahtjeva. Stoga se i na ovaj prigovor primjenjuju pravila o litispedenciji, odnosno na navedeni slučaj se odnosi odredba čl. 103. Stečajnoga zakona.

S obzirom na to da je stečajni vjerovnik u smislu čl. 173. st. 3. Stečajnoga zakona, dužan prijaviti stečajnomu upravitelju svoju tražbinu o kojoj se vodi parnica, to je stečajni vjerovnik dužan prijaviti stečajnomu upravitelju i tražbinu prema stečajnomu dužniku koju ostvaruje u parnici isticanjem prigovora radi prijeboja. Takav parnični postupak moći će nastaviti ako mu tražbina bude osporena u stečajnomu postupku i ako bude upućen na nastavljanje već pokrenute parnice.²⁸

5. Pobjijanje pravnih radnji stečajnoga dužnika

Kako bi namirili svoje tražbine, vjerovnicima je važno da dužnik u trenutku otvaranja stečajnoga postupka posjeduje imovinu. U praksi se događaju situacije kojima se remeti ravnomjerno namirenje vjerovnika. Dužnik poduzima radnje umanjena, opterećenja svoje imovine te neke stečajne vjerovnike stavlja u povoljniji položaj. Time dužnik remeti ujednačeno namirenje vjerovnika i izvršava njihovo oštećenje. Takve radnje stečajni upravitelj u ime stečajnoga dužnika i stečajni vjerovnici mogu pobjijati²⁹. S navedenom pravnom radnjom izjednačeno je i propuštanje³⁰.

Pobjijanje pravnih radnji dužnika na štetu vjerovnika može biti izvan stečaja, u smislu odredbi Zakona o obveznim odnosima³¹ i u stečaju prema odredbama u Stečajnomu zakonu.³²

U stečajnomu postupku pobjijanje pravnih radnji dužnika, poduzima se na inicijativu stečajnoga upravitelja u ime svih vjerovnika, u pitanju suradnje dužnika poduzete prije otvaranja stečajnoga postupka.

Prihvati li se zahtjev za pobjijanje pravne radnje, pobjijana pravna radnja je bez učinka prema stečajnoj masi. Sve imovinske koristi po osnovi pobjijene pravne radnje, protivna strana je dužna vratiti u ste-

čajnu masu.³³

Tužbe u svezi pobjijanja pravnih radnji dužnika podižu se nakon izvještajnoga ročišta uz suglasnost stečajnih vjerovnika, ali stečajni upravitelj mora imati odobrenje stečajnoga sudca za njihovo podizanje.³⁴

Mogu se podnijeti u roku od dvije godine od otvaranja stečajnoga postupka, ali najkasnije do zaključanja stečajnoga postupka.

Za pobjijanje pravnih radnji dužnika, potrebno je da se ostvare opće i posebne pretpostavke: stečajni postupak mora biti otvoren, prije otvaranja stečajnoga postupka trebala bi poduzeta pravna radnja koja može biti predmet pobjijanja, ta je radnja trebala dovesti do oštećenja ili pogodovanja vjerovnika, krajnji rezultat pobjijanja morao bi se očitovati u povećanju mogućnosti namirenje ukupnosti vjerovnika.³⁵

U vezi s pojedinim razlozima radi kojih se može tražiti pobjijanje trebaju biti ispunjene i pojedine pretpostavke.

Aktivno legitimirana osoba (tužitelj) je stečajni upravitelj, a to mogu biti i stečajni vjerovnici.³⁶ Ovim pojmom su obuhvaćeni i razlučni vjerovnici, ali ne i izlučni vjerovnici³⁷ jer su treće osobe.³⁸

Tužba se podnosi samo protiv osobe prema kojoj je pobjijana pravna radnja poduzeta. Podiže je stečajni upravitelj u ime stečajnoga dužnika ili neki od stečajnih vjerovnika samo protiv osobe prema kojoj je pobjijana pravna radnja poduzeta.

Pravomoćna presuda donesena u parnici za pobjijanje pravnih radnji djeluje prema stečajnomu dužniku odnosno prema stečajnoj masi i svim stečajnim vjerovnicima.³⁹

Pobjijanje pravnih radnji dužnika odnosi se i na podudarno (kongruentno) i nepodudarno (inkongruentno) namirenje vjerovnika.⁴⁰

Pravna radnja temeljena na podudarnom (kongruentnom) namirenju može se pobjijati, pored općih pretpostavki i kod ispunjenja ovih pretpostavki: da je pravna radnja poduzeta u posljednja tri mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka, da je dužnik u vrijeme poduzimanja pravne radnje bio nesposoban za plaćanje i da je vjerovnik znao da je dužnik nesposoban za plaćanje.⁴¹

Pored toga, u konkretnome slučaju, moraju biti ispunjene i ove pretpostavke: da je pobjijana radnja poduzeta nakon podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka i da je vjerovnik u vrijeme

poduzimanja pravne radnje znao za nesposobnost za plaćanje ili prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka.⁴²

Ako se nekom radnjom stečajnome vjerovniku daje ili omogućava osiguranje ili namirenje, koje on nije imao pravo zahtijevati ili nije imao pravo zahtijevati na taj način ili u to vrijeme, pobijanje takvih radnji pod određenim pretpostavkama, ostvaruje se nepodudarno (inkongruentno) namirenje.⁴³

Ono se može pobijati pod sljedećim općim pretpostavkama: ako je poduzeta u posljednjem mjesecu prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka ili nakon toga; ako je poduzeta tijekom trećega ili drugoga mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka, a dužnik je u to vrijeme bio nesposoban za plaćanje; ako je radnja poduzeta tijekom trećega ili drugoga mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka, a vjerovnik je u vrijeme njena poduzimanja znao da se njome oštećuju stečajni vjerovnici.⁴⁴

U sudskoj praksi, drugostupanjski sudovi traže da prvostupanjski sudovi, u ponovljenim postupcima utvrde je li postojala namjera dužnika da poduzimanjem pravne radnje oštete svoje vjerovnike.⁴⁵

Pravne radnje kojima se vjerovnici izravno oštećuju, poduzete tijekom posljednja tri mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečaja, mogu se pobijati nakon ispunjenja još dva uvjeta: da je u vrijeme njezina poduzimanja dužnik bio nesposoban za plaćanje i da je druga strana znala za tu nesposobnost.⁴⁶ Ako je radnja izravnoga oštećenja vjerovnika poduzeta nakon podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka, može se uspješno pobijati samo ako je druga strana u to vrijeme znala ili morala znati za nesposobnost za plaćanje ili za prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka.

Pod određenim pretpostavkama pobjodne radnje mogu biti i one koje se odnose na namjerno oštećenje,⁴⁷ učinjene bez naknade ili uz neznatnu naknadu,⁴⁸ u svezi zajma kojim se nadomještava kapital,⁴⁹ tajnog društva,⁵⁰ isplate mjeničnih i čekovnih obveza,⁵¹ bliske osobe.⁵² Ukoliko protivnik pobijanja vrati ono što je primio njegova tražbina ponovno oživljuje.⁵³ Pravna radnja može se pobijati i protiv nasljednika ili drugog univerzalnoga pravnoga sljednika protivnika pobijanja.⁵⁴

6. Zahtjev za utvrđivanjem ništavosti ugovora u stečajnome postupku - primjer iz prakse

Jedno je od otvorenih pitanja, a koje se u radu posredno razmatra, pitanje podnošenja zahtjeva za utvrđenje ništavosti ugovora za kojeg postoji tražbina u stečajnomu postupku. U tomu slučaju ne radi se o zahtjevu kojim se utvrđuje osnovanost tražbine u stečajnomu postupku, već o situaciji kada vjerovnik u sudskom postupku, izvan stečaja, traži proglašenje ugovora ništavim. Riječ je o posebnom pravnom pitanju koje se analizira u konkretnom sudskom postupku.

U pravnoj stvari tužitelja Štedno-kreditna zadruga A. R. D. u stečaju iz mjesta XY, zastupanoga po stečajnome upravitelju Š. B., protiv tuženika M. H. iz mjesta XY, zastupanoga po punomoćniku S. Z. radi naplate, Trgovački sud u gradu XX je ukinuo izdani platni nalog i tuženika obvezao na plaćanje iznosa od 68.308, 53 kn sa zakonskom zateznom kamatom od 31. prosinca 2003. i naknadu troška postupka od 5.009,00 kn, u roku od 8 dana pod prijetnjom ovrhe.⁵⁵

Istoga dana sud je rješenjem odbacio protutužbu protutužitelja kao nedopuštenu. U obrazloženju ove rješidbe istaknuto je da je protutužitelj M. H. iz mjesta XY dana 4. srpnja 2006. podnio protutužbu protiv protutužitelja Štedno-kreditne zadruge A. R. D. radi utvrđenja ništavim odredbi ugovora o kreditu broj 980334 od 12. ožujka 1998. zaključenoga između stranaka i svodenja odredbi ugovora u pogledu kamata na pravičnu mjeru, kao i utvrđenja da ne postoji tražbina tužitelja prema tuženiku kao protutužitelju.

Pri tomu je neprijeporno da je stečajni postupak nad Štedno-kreditnom zadrugom A. R. D. otvoren dana 1. rujna 2000. i da je još u tijeku.⁵⁶

Svoju odluku sud je potkrijepio pojašnjenjem da prema odredbi čl. 96. Stečajnoga zakona, stečajni vjerovnici mogu svoje tražbine kako novčane, tako i nenovčane prema dužniku ostvariti samo u stečajnome postupku, te da parnica kao redovni put pravne zaštite nije dopuštena. Budući da je protutužitelj podnio protutužbu protiv tužitelja kao stečajnoga dužnika, nakon otvaranja stečajnoga postupka, sud je odbacio protutužbu tužitelja kao nedopuštenu.

Protiv navedenoga rješenja tuženik je podnio pravodobnu žalbu. Istakao je da u protutužbi nije riječ o kakvoj tražbini, odnosno o novčanoj tražbini, već o

zahtjevu za utvrđenje ništavosti ugovora. Radi toga nije vezan odredbom čl. 96. Stečajnoga zakona, na koju prvostupanjski sud netočno upućuje u pobijanom rješenju. Tuženik je drugostupanjskome sudu predložio ukidanje rješenja koje pobija i predmet vratiti prvostupanjskome sudu na ponovni postupak.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, kao drugostupanjski sud, žalbeno je rješenje ispitao u granicama dopuštenih žalbenih razloga. Kod toga je po službenoj dužnosti pazio na bitne povrede odredaba parničnoga postupka⁵⁷ i pravilnu primjenu materijalnoga prava. Utvrdio je da pobijano rješenje nije pravilno ni zakonito. Našao je da je isto zahvaćeno bitnom povredom odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. t. 11. Zakona o parničnom postupku jer je proturječno sadržaju sudskoga spisa. Smatra da je prvostupanjski sud na temelju pogrešnoga zaključka o tuženikovom položaju stečajnoga vjerovnika, nezakonito zaključio da je njegova protutužba nedopuštena.

Prema stajalištu drugostupanjskoga suda, tuženik je u pravu kada tvrdi da se zahtjev za utvrđenje ugovora ništavim ne može svrstati među tražbine iz odredbe članka 96. Stečajnoga zakona.

Opravljanost zauzetoga stajališta drugostupanjski sud vidi i u činjenici da se odredba čl. 96. Stečajnoga zakona, odnosi isključivo na stečajne vjerovnike, odnosno na osobne vjerovnike stečajnoga dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka imaju koju imovinsko-pravnu tražbinu prema njemu (čl. 70. st. 1. Stečajnoga zakona). Tuženik ni ne tvrdi da prema tužitelju ima kakvu imovinsko-pravnu tražbinu, koja je postojala u vrijeme otvaranja stečajnoga postupka. Protutužbenim zahtjevom tuženik nije zahtijevao pružanje pravne zaštite takve tražbine.

Stoga je prvostupanjski sud potpuno pogrešno ocijenio tuženikov pravni položaj kao položaj stečajnoga vjerovnika, pa je na temelju takvoga netočnoga zaključka utvrdio da zbog nedostatka procesnih pretpostavaka tužba nije dopuštena. Takvim nezakonitim postupanjem suda tuženiku je uskraćeno pravo zahtijevati pravnu zaštitu.

Drugostupanjski sud je ukinuo pobijano rješenje prvostupanjskoga suda i predmet vratio tome sudu na ponovni postupak uz nalaganje otklona povreda odredaba parničnoga postupka na koje je upućen i nastavak raspravljanja po protutužbi.⁵⁸

Kod tužbi za utvrđenje ništavosti ugovora, ako se kao strana u sporu pojavljuje Republika Hrvatska, zastupa je nadležno državno odvjetništvo. Ono to čini radi zaštite imovinskih i drugih prava u sudskom postupku, kada se zahtijeva utvrđenje apsolutne ništavosti određenoga ugovora. Nastupa u javnome interesu i prema svima. Odluka koja bi bila donesena u takvome sudskom postupku djelovala bi i prema onima koji nisu obuhvaćeni tužbom, prema onima koji nisu obuhvaćeni tužbom, odnosno i prema onima koji nisu sudjelovali u parnici. U tome smislu važna je ocjena postoji li procesno dopuštenje sa zahtjevom da se provede parnica u kojoj bi se imala donijeti odluka koja bi djelovala i prema onima koji nisu obuhvaćeni tužbom.

Tužbom bi trebali biti obuhvaćeni svi sudionici, bilo na aktivnoj (kao tužitelji) ili na pasivnoj strani (kao tuženici). Stoga je zauzeto pravno shvaćanje da „u parnicama u kojima je tužitelj Republika Hrvatska, a u kojima se zahtijeva utvrđenje ništavosti ugovora sklopljenoga između trećih osoba, stranke toga ugovora, kao tuženici, imaju svojstvo jedinstvenih suparničara.“⁵⁹

U praksi sudovanja ukazala se potreba za sveobuhvatniju izmjenu hrvatskoga Stečajnoga zakona. Osnova za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama istoga sadržana je u najvažnijemu aktu.⁶⁰ Ovo s ciljem stvaranja uvjeta za učinkovitiju provedbu stečajnoga postupka.

Potreba za nove izmjene i dopune Stečajnoga zakona, jedan od bitnih razloga nalazi i u nužnosti unošenja pretpostavke za provedbu Uredbe Vijeća EZ, broj 1346/2000 od 29. svibnja 2000. O stečajnome postupku koja je na snazi od 2000. i kojom su regulirana ovlaštenja za pokretanje stečajnih postupaka i odluke koje se donose neposredno na temelju stečajnih postupaka i vezana su uz njih te odredbe o priznavanju odluka i propisa koji se u takvim slučajevima primjenjuju, u kojima sudjeluju fizičke ili pravne osobe iz država članica Europske unije.⁶¹

7. Zaključak

U teoriji i praksi stečajnoga prava, kad se radi o novčanoj tražbini vjerovnika vrijede odredbe i pravila koja su i zakonski regulirana. Ako novčanu tražbinu vjerovnika ne ospore stečajni upravitelj niti netko od vjerovnika nije moguće voditi druge postupke. Prije svega parnicu i ovrhe. Stoga je bilo potrebno odgovoriti na upit kako postupiti u slučajevima ako se ne radi o novčanoj tražbini. Kako bi se iznašlo pravo rješenje autori predmetnoga teksta su pojašnjenja potražili kroz prezentaciju pojmova vezanih za tražbinu i vjerovnike, posebice one koje se odnose na sporove i ništave ugovore. Međutim, budući da je uvid u neposredne slučajeve i najbolji primjer koji može dovesti do prihvatljivoga odgovora, naveden je i takav konkretan slučaj.

Radi što objektivnijega prikaza stanja stvari, koristili su se zakonski propisi, službeni podatci, sudbena praksa i pojedine sudbene odluke, pa i vlastita iskustva iz rada na pojedinim slučajevima u sudskim postupcima vezanima za stečajeve. Na primjeru odluke višega i drugostupanjskoga suda, prema rješidbi nižega i prvostupanjskoga suda prikazano je stajalište da je za tražbinu koja nije novčana moguće primijeniti i druga pravila. To se posebice odnosi na zahtjev vjerovnika za utvrđenje ugovora ništavim. U tom smislu tako postavljeni zahtjev, koji ne predstavlja novčanu tražbinu, moguće je ostvarivati protutužbom. Ona se može izjaviti i koristiti u parničnome postupku.

LITERATURA

1. Bosanac, N. - Palić, V.: Pravni razlozi stečaja trgovačkih društava u Hrvatskoj i nekim tranzicijskim zemljama, Grafika, Osijek, 2004.
2. Čeveljak, J.: Stečajni zakon komentar i sudska praksa, Zgombić & Partneri nakladništvo i informatika, Zagreb, 2009.
3. Dika, M.: Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, u Savjetovanje, predstečajna nagodba, stečaj i drugi oblici prestanka trgovačkih društava, radni materijal, Narodne novine d. d. Zagreb, 2013.
4. Eraković, A.: Novo uređenje pravnog položaja vjerovnika stečajnog dužnika, u knjizi grupe autora: Treća novela stečajnog zakona, opća redakcija, Narodne novine d. d. Zagreb, 2003.
5. Izboru odluka Visokog trgovačkog suda republike Hrvatske i pregledu pravnih shvaćanja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (od 1997.do 2012. g.), Znanje d.o.o. Zagreb, 2012.
6. Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona Ministarstva pravosuđa, studeni 2013. (Odjeljak 6. a. i članci 334.a., 334.b. i 334.c.).
7. Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, br. 57/2011.
8. Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, br. 84/2008.
9. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, br. Pž-5934/01 od 14. siječnja 2003.
10. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Pž-26/2001. od 23. siječnja 2001.
11. Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Pž-4508/03 od 24. listopada 2006.

12. Presuda Trgovačkog suda u Osijeku, br. P-122/2006. od 5. travnja 2007.
13. Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, br. Pž-3573/07 od 2. prosinca 2010.
14. Stečajni spis Trgovačkog suda u Osijeku, poduložak br. St-92/2000.
15. Stečajni zakon, Narodne novine, br. 44/1996., 161/1998., 29/1999., 129/2000., 123/2003., 197/2003., 187/2004., 82/2006., 116/2010., 25/2012., 133/2012.
16. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 85/2010. – pročišćeni tekst.
17. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 53/1991., 73/1991., 11/1993., 3/1994., 7/1996., 91/1996., 112/1999., 88/2001., 35/2005.
18. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/1991., 91/1992., 112/1999., 88/2001., 117/2003., 88/2005., 2/2007.

BILJEŠKE

- 1 Pod stečajnim vjerovnicima podrazumijevaju se osobni vjerovnici dužnika koji imaju neku imovinsko – pravnu tražbinu prema njemu, a u vrijeme otvaranja stečajnog postupka.
- 2 Stečajni zakon, Narodne novine, br. 44/1996., 161/1998., 29/1999., 129/2000., 123/2003., 197/2003., 187/2004., 82/2006., 116/2010., 25/2012., 133/2012., čl. 173. st. 1.
- 3 Čeveljak, J.: Stečajni zakon komentar i sudska praksa, Zgombić & Partneri nakladništvo i informatika, Zagreb, 2009., str.356.
- 4 Supra notae, br. 2., čl. 72. st. 1., 2. i 3.
- 5 Eraković, A.: Novo uređenje pravnog položaja vjerovnika stečajnog dužnika, u knjizi grupe autora: Treća novela stečajnog zakona, opća redakcija, Mihajlo Dika, Narodne novine d. d., Zagreb, 2003., str.104.
- 6 Ibidem, str.105.
- 7 Supra notae br. 2., čl. 173. st. 4.
- 8 Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/1991., 91/1992., 112/1999., 88/2001., 117/2003., 88/2005., 2/2007., čl. 212. t. 4.
- 9 Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Pž-26/2001. od 23. siječnja 2001.
- 10 Supra notae br. 2., čl. 95. st. 1.
- 11 Supra notae br. 2., čl. 98. st. 1.
- 12 Ibidem.
- 13 Supra notae br. 2., čl. 173. st. 5.
- 14 Bosanac, N. - Palić, V. : Pravni razlozi stečaja trgovačkih društava u Hrvatskoj i nekim tranzicijskim zemljama, Grafika, Osijek, 2004., str. 31.
- 15 Supra notae br. 8. čl. 212. st. 4, Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. 84/2008., 57/2011., 148/2011., 25/2013.
- 16 Supra notae br. 8. čl. 215. st. 1.
- 17 Supra notae br. 2., čl. 95. st. 1. t. 1.
- 18 Supra notae br. 2., čl. 95. st. 3.
- 19 Supra notae br. 2., čl. 65. st. 4. t. 1.
- 20 Supra notae br. 2., čl. 96.
- 21 Supra notae br. 2., čl. 73. st. 1.
- 22 Supra notae br. 2., čl. 73. st. 2.
- 23 Supra notae br. 2., čl. 74.
- 24 Dika, M.: Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, u Savjetovanje, predstečajna nagodba, stečaj i drugi oblici prestanka trgovačkih društava, radni materijal, Narodne novine d. d., Zagreb, 2013., str. 79., 81., 82.
- 25 Supra notae br. 2., čl. 103.
- 26 Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 53/1991., 73/1991., 11/1993., 3/1994., 7/1996., 91/1996., 112/1999., 88/2001., 35/2005., čl. 195.-202.
- 27 Pravno shvaćanje usvojeno na 12. sjednici Odjela trgovačkih i ostalih sporova održanoj 21. 12. 2009. Međutim, na 16. sjednici Odjela trgovački i ostalih sporova Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske održanoj 5. prosinca 2011., nakon odluke Ustavnog suda U-III-4963/2011 od 30. ožujka 2011. ovo pravno shvaćanje stavljeno je izvan snage.
- 28 Supra notae br. 2., čl. 179.
- 29 Supra notae br. 2., čl. 127. st. 1.
- 30 Supra notae br. 2., čl. 127. st. 2.
- 31 Radolović, A.: Pobijanje dužnikovih pravnih radnji, Zbornik pravnih fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 2, Rijeka, 1999., str. 631.
- 32 Supra notae br. 2., čl. 127.-144.
- 33 Dika, M.: Pobijanje pravnih radnji stečajnih dužnika, Aktualnosti hrvatskoga zakonodavstva i pravne prakse, godišnjak 7, Organizator, Zagreb, 2001, str. 217-264.
- 34 Supra notae br. 2., čl. 141.

- 35 Odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, PŽ-4508/03 od 24. listopada 2006.
- 36 Prema odredbama članka 70. st. 1. Stečajnog zakona, stečajni vjerovnik dužnika je njegov osobni vjerovnik koji u vrijeme otvaranja stečajnog postupka ima koju imovinsko pravnu tražbinu prema stečajnom dužniku.
- 37 Stečajni zakon uredio načelo prioriteta namirenja iz stečajne mase. Stečajni zakon određuje četiri osnovne grupe vjerovnika koji sudjeluju u stečajnom postupku i u istom se namiruju ukoliko je stečajna masa dostatna za njihovo namirenje: 1) izlučni vjerovnik, 2) razlučni vjerovnik, 3) vjerovnik stečajne mase i 4) stečajni vjerovnik. Razlučno pravo ovlašćuje vjerovnika u stečajnom postupku na odvojeno i prioritarno namirenje njegove tražbine osigurane tim pravom. Razlučni vjerovnici koji imaju založno pravo ili pravo na namirenje na kojoj stvari ili pravu koji su upisani u javnoj knjizi imaju pravo na odvojeno namirenje na toj stvari ili pravu prema odredbama o ovrsi. Izlučni vjerovnici su osobe koje na temelju kojega stvarnog ili obveznog prava može dokazati da neki predmet ne spada u stečajnu masu. Izlučni vjerovnici nisu stečajni vjerovnici, oni svoje tražbine ostvaruju izvan stečajnog postupka. Prema odredbama Stečajnog zakona pravo izlučnog vjerovnika na izdvajanje određenog predmeta iz stečajne mase utvrđivat će se prema pravilima koje važe za ostvarivanje tih prava izvan stečajnog postupka. Dakle, oni svoje pravo ne ostvaruju podnošenjem prijave stečajnom upravitelju pa se njihov zahtjev ni ne ispituje u stečajnom postupku i o njemu stečajno vijeće ne odlučuje. Vjerovnik stečajne mase je osoba odnosno vjerovnik koji prema dužniku ima tražbinu po osnovi troškova stečajnog postupka i ostalih tražbina prema stečajnoj masi. On se iz stečajne mase koja ostaje nakon namirenja razlučnog vjerovnika ako ga dužnik ima, namiruje prioritarno odnosno prije stečajnih vjerovnika. Stečajni vjerovnik je osoba odnosno osobni vjerovnik dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnog postupka ima koju imovinsko-pravnu (novčanu) tražbinu prema dužniku. Stečajni vjerovnici se namiruju nakon razlučnih vjerovnika i vjerovnika stečajne mase, ako ih dužnik ima, prema redoslijedu razvrstanom u isplatne redove. Osnovno je pravilo Stečajnog zakona da se stečajni vjerovnici kasnijeg isplatnog reda mogu namiriti tek pošto budu u cijelosti namireni stečajni vjerovnici prethodnog isplatnog reda. .
- 38 Supra notae br. 2., čl. 79. st. 1.
- 39 Supra notae br. 3., str. 530.
- 40 Kongruentno namirenje je pravna radnja koja je poduzeta u posljednja tri mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka, kojom se jednom vjerovniku daje namirenje u skladu sa sadržajem njegova prava. Pravna radnja (ugovor o kompenzaciji) poduzeta u posljednja tri mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka, s dužnikom čiji je račun bio u dugotrajnoj blokadi, pobjojna je (Odluka Visokoga trgovačkoga suda Republike Hrvatske, br. PŽ-5934/01 od 14. siječnja 2003.). Inkongruentno namirenje je pravna radnja kojom se jednom stečajnom vjerovniku daje ili omogućava osiguranje ili namirenje, koje on nije imao pravo zahtijevati ili nije imao pravo zahtijevati na taj način ili u to vrijeme, može se pobijati: 1. ako je poduzeta u posljednjem mjesecu prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka ili nakon toga, ili 2. ako je poduzeta tijekom trećega ili drugoga mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka, a dužnik je u to vrijeme bio nesposoban za plaćanje, ili 3. ako je radnja poduzeta tijekom trećega ili drugoga mjeseca prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnoga postupka, a vjerovnik je u vrijeme njena poduzimanja znao da se njome oštećuju stečajni vjerovnici.
- 41 Supra notae br. 2., čl. 128. st. 1.
- 42 Supra notae br. 2., čl. 128. st. 2.
- 43 Supra notae br. 2., čl. 129. st. 1.
- 44 Ibidem.
- 45 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt-9/07.
- 46 Supra notae br. 2., čl. 130. st. 1.
- 47 Supra notae br. 2., čl. 131. st. 1.
- 48 Supra notae br. 2., čl. 132. st. 1.
- 49 Supra notae br. 2., čl. 133. st. 1. i 2.
- 50 Supra notae br. 2., čl. 134. st. 1.
- 51 Supra notae br. 2., čl. 135. st. 1.
- 52 Supra notae br. 2., čl. 136. st. 1. i 2.
- 53 Supra notae br. 2., čl. 142. st. 1.
- 54 Supra notae br. 2., čl. 143. st. 1.
- 55 Cfr. Presuda Trgovačkog suda u Osijeku, br. P-122/2006. od 5. travnja 2007.
- 56 Cfr. Stečajni spis Trgovačkog suda u Osijeku, poduložak br. St-92/2000.
- 57 Supra notae. br. 8. čl. 354. st. 2. t. 2., 4., 8., 9. i 11.
- 58 Cfr. Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, br. PŽ-3573/07 od 2. prosinca 2010.
- 59 Pravno shvaćanje usvojeno na 5.sjednici sudaca i sudskih savjetnika svih sudskih odjela Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske od 19. lipnja 2008. U izboru odluka Visokog trgovačkog suda republike Hrvatske i pregledu pravnih shvaćanja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (od 1997.do 2012.), Znanje d.o.o. Zagreb, 2012.
- 60 Ustava Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 85/2010. – pročišćeni tekst, čl. 2. st. 4.
- 61 Cfr. Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona Ministarstva pravosuđa, studeni 2013. (Odjeljak 6. a. i članci 334.a., 334.b. i 334.c.).

*Viktor Palić
Miljenko Brekalo
Nada Petričević*

Review article

CREDITORS' CLAIMS IN BANKRUPTCY PROCEEDINGS - ISSUES AND CONCERNS

ABSTRACT

A generally accepted rule in the bankruptcy law is that a bankruptcy creditor can file a claim against the debtor only in bankruptcy proceedings.

This rule has a legal effect. If the creditor's claim in the bankruptcy proceeding has not been disputed, the creditor is not able to instigate legal and execution proceedings. Obviously, this applies to financial claims.

However, it is not clear whether the above can be applied when the claim is not financial but when it concerns a request for the nullification of a contract. It is of particular interest whether such a request can be made by a counterclaim against the debtor in an ordinary judicial proceeding or only in bankruptcy proceedings. Using a practical example, the authors concluded that it is possible for a creditor to make a request for the nullification of a contract by a counterclaim in a civil lawsuit.

Keywords: bankruptcy creditor, debtor, claims, request for the nullification of a contract, counterclaim, bankruptcy proceedings, civil lawsuit